

„Antroji pusė šio popierio teprimena Tau...“ Šiaulių mokytojų seminarijos absolventų nuotraukos ir atminimai

Ant nuotraukų užrašomi atminimai ir dedikacijos – savita, kol kas folkloristų labai negausiai užfiksuota ir dar menčiau tirta atminimų žanro dalis¹. Mūsų pateikiamoje publikacijoje – pluoštelis Šiaulių mokytojų seminarijos² 1939 metų laidos absolventų fotografijų su trumputėmis dedikacijomis ir atminimais³. Visą šią nuostabią šviesių bendramokslų veidų bei grakščių ir žaismingų užrašų galeriją išsaugojo Anastazija Pileckienė (Senkutė), draugų užrašuose ant jai dovanotų nuotraukų visur švelniai vadinta Nastute. Jos gyvenimo istorija daug kuo atspindi visų seminarijoje kartu studijavusių ir mokslų baigimo proga tradiciškai „atminčiai“ nuotraukomis apsikeitusių dvidešimtmečių likimus. Šių jaunuolių, grėsmingų Lietuvai pervartų išvakarėse pradėjusių mokytojauti įvairiuose krašto kampeliuose, padėtį būtų galima nusakyti anuomet itin mėgtu atminimu: *Ateitį dengia tamsūs šešėliai, aiški gi lieka tik praetis...*

Anastazija Senkutė gimė 1918 metais Teiberių kaime, Vilkaviškio apskrityje. Mokėsi Vilkaviškio gimnazijoje, vėliau mokslus tęsė Šiaulių mokytojų seminarijoje, ją baigė 1939 metais ir išvyko dirbti į Stakliškių mokyklą (Jiezno vls., Alytaus raj.). Čia mokytojaudama ištekėjo už Jiezno valsčiaus tarnautojo Vinco Pilecko. 1941 m. birželio 21 d. kartu su daugeliu Lietuvos žmonių jie buvo ištremti į Sibirą. Vyras ir žmona buvo atskir-

1 Be šio *Tautosakos darbuose* publikuojamo tokio pobūdžio rinkinio, Lietuvių tautosakos rankraštyne dar galima rasti vos prieš porą metų Kražių gimnazijos moksleivės Živilės Terleckytės kartu su mokytoja Emilija Kvietkuviene parengtą ir Respublikiniam jaunųjų filologų konkursui pateiktą darbą „Lietuvio pasaulėžiūra nuotraukų užrašuose“ (žr. LTR 7847).

2 Šiaulių mokytojų seminarija, įsteigta 1919 metais, buvo viena iš penkių nepriklausomoje Lietuvoje veikusių mokytojų seminarijų, rengusių pedagogus pradžios mokykloms. Nors mokytojų seminarija Šiauliuose pradėjo veikti tik atkūrus Lietuvos valstybingumą, jos įkūrimo idėja turi kur kas gilesnes šaknis. Grafi ai Aleksandra ir Vladimiras Zubovai, carinės rusų okupacijos metais steigė savo dvaruose slaptas lietuviškas pradines mokyklas, įkūrė berniukų ir mergaičių gimnazijas, puoselėjo planus atidaryti ir lietuvišką mokytojų seminariją. Dar 1912 metais Zubovai paskyrė mokytojų seminarijos statybai du hektarus žemės ir lėšų, o kol ji bus pastatyta – patalpas savo rūmuose Didždvarėje. Kaip tik čia iki pat uždarymo 1957 metais seminarija ir veikė (žr. Leta Dromantienė. *Šiaulių mokytojų seminarija. 1919–1957*, Šiauliai, 1997).

3 Rengiant juos publikacijai, ištaisyta viena kita skyrybos klaida.

ti. Vincas pateko į Norilsko kasyklas ir ten mirė, o Nastutė su pakeliui gimusia dukrele atsidūrė Krasnojarsko krašte. Netrukus dukrelė mirė.

1946 metais Anastazija grįžo į Lietuvą, apsigyveno pas brolių Juozą Vilniuje. Tais pačiais metais tapo Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Rusų kalbos ir literatūros fakulteto studente. Baigusi institutą, buvo paskirta dirbti į Ukmergės mergaičių vidurinę mokyklą. Tačiau 1951 metais vėl ištremiama į Sibirą, Krasnojarsko kraštą, nes, pasirodo, pirmą kartą buvo ištremta be teisės sugrįžti. Tik 1964 metais jau visam laikui parvyko į Lietuvą, įsidarbino Vilniaus pedagoginiame institute – dėstė rusų kalbą ir literatūrą. Čia dirbo iki pensijos.

Savo gyvenimą Anastazija Pileckienė aprašė 1996 metais išėjusioje knygelėje *Ilgas trumpas gyvenimas*. Galbūt todėl, kad didžiąją jos dalį sudaro tremties, Sibiro išgyvenimai, joje tik probėgšmiai užsimenama apie mokymosi gimnazijoje, vėliau – Šiaulių mokytojų seminarijoje laikotarpį. Tačiau ir iš vienos pastraipėlės galima susidaryti vaizdą, kaip XX a. ketvirtajame dešimtmetyje gyveno seminarijos auklėtinės:

Šiauliuose mokydamosi mokytojų seminarijoje, pirmais metais gyvenau pensionate, kurį išlaikė vienuolės. Už tam tikrą mokesį aš turėjau šviesų šiltą kambarį, švarią patalynę, gerą maistą. Kambary gyvenom keturios seminaristės. O iš viso pensionate gyveno 30–40 mergaičių – mokyklinukių, gimnazisčių, seminarisčių. Gyvenom pagal griežtai nustatytą tvarką: keldavom ir guldavom su skambučiu: ryte atsikėlusios, paklojusios lovas, nusipraususios visos skubėdavom į pensionate esančią koplyčią, kur vyresniajai seselei – vienuolei Teresei vadovaujant, kalbėdavom maldas; po to pusryčiai už bendro stalo. Kol mes pusryčiaudavom, seselės šeimininkės paruošdavo mums visoms po sumuštinį neštis į pamokas priešpiečiams. Pietaudavom vėl visos kartu už bendro stalo. Valgant laikydavomės rimties, jokių išdykavimų, nors ši etiketą mes ne visuomet išlaikydavome. Po pietų ruošdavom pamokas, skaitydavom, megzdavom, kieme žaisdavome stalo tenisą. Pensionato kiemas nedidelis, labai švarus, jaukus. Jį puošė kelios sidabrinės eglutės, dekoratyviniai krūmai, vijokliai. Kiemą ir namą juosė aukšta tvora, aukšti vartai ir tokie pat varteliai. Kada visos po pamokų susirinkdavom, varteliai būdavo užrakinami. Jeigu po pietų norėdavom kur nors išeiti, privalėjom gauti vyr. seselės sutikimą. O ši išleisdavo ne visuomet.⁴

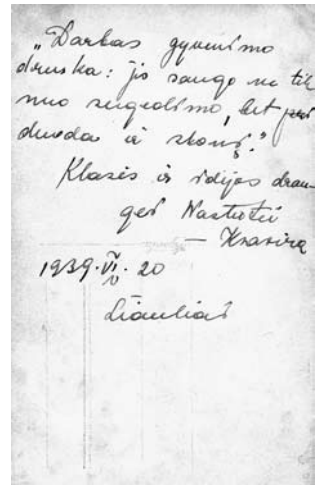
Rasa Kašėtienė (Senkutė), Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė

4 Nastė Senkutė-Pileckienė. *Ilgas trumpas gyvenimas*, Vilnius, 1996, p. 14–15.

1. „Darbas gyvenimo druska:
jis saugo ne tik nuo sugedimo,
bet duoda ir skonį.“

Klasės ir idėjos draugei
Nastutei
– Ksavėra

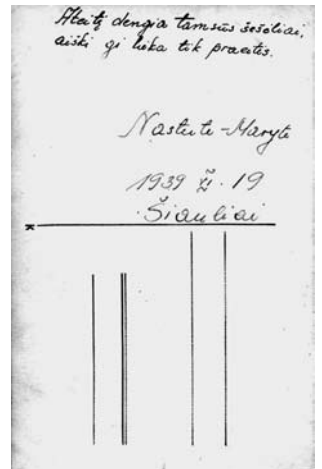
1939.VI.20
Šiauliai

2. Ateitį dengia tamsūs šešėliai,
aiški gi lieka tik praeitis.

Nastutei – Marytė

1939.VI.19
Šiauliai

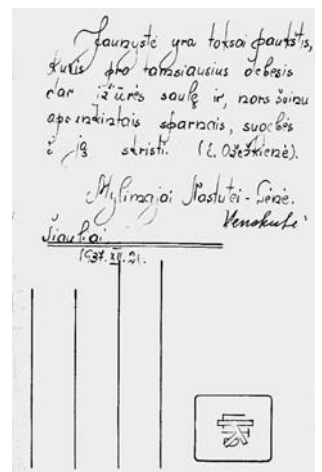

3. Jaunystė yra toksai paukštis,
kuris pro tamsiausius debesis
dar įžiūrės saulę ir, nors švinu
apsunkintais sparnais,
sugebės į ją skristi.

(E. Ožėškienė)

Mylimajai Nastutei – Gėnė
[Venckutė]

Šiauliai,
1937.XII.20.

4. Nastut!
Nepamiršk netolimos kaiminkos.

Jadzė

Šiauliai,
1939.VI.20.

5. Prisimink seminariją, o ypač IV-tą „c“ kursą.

Milė – Nastutei

Šiauliai,
1939.VI.21.

6. Nastut, ieškok laimės kitiems – ir pati būsi laiminga.

Anelė

Šiauliai,
1939.VI.21.

7. Nastut, saugokis žmonių,
kurie visuomet kitus kritikuoja,
kurie amžinai visuose ir visada randa klaidas!

Aleksandra

Šiauliai,
1938.XII.14.

8. Nastute!
Gražūs buvo tie laikai, kai lankėm Š[iaulių] M[okytojų] Seminariją.

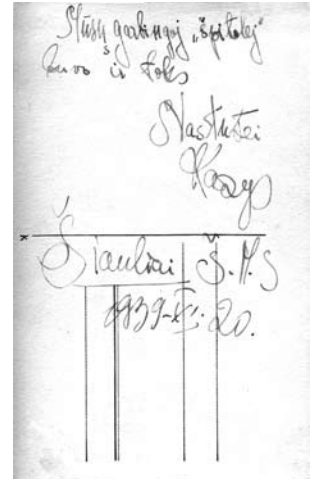
Irena

1939 birželio 20 d.

9. Mūsų garbingoj „špitolej“
buvo ir toks.

Nastutei
Kazys

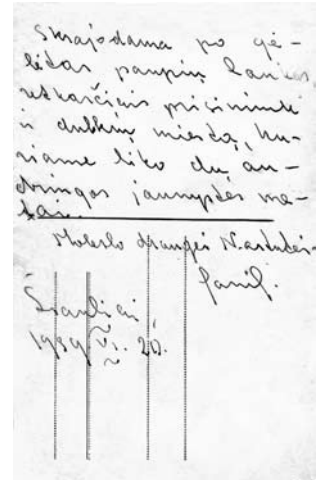
Šiauliai, Š.M.S.
1939.VI.20.

10. Skrajodama po gėlėtas paupių
lankas, retkarčiais prisimink ir
dulkių miestą, kuriame liko
du audringos jaunystės metai.

Mokslo draugei Nastutei
Janis[?]

Šiauliai,
1939.VI.20.

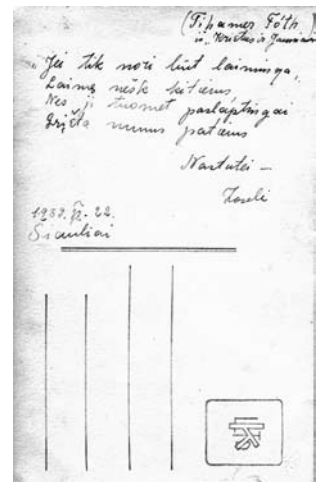

11. (Tihamér Tóth)
Iš „Kristus ir jaunimas“

„Jei tik nori būt laiminga,
Laimę nešk kitiems,
Nes ji tuomet paslaptinai
Grįžta mums patiems.“

Nastutei –
Zoselė

1939.VI.22
Šiauliai

12. Nastut!

Antroji pusė šio popierio
teprimena Tau iš daugel buvusių „a“ kurso „latrų“:

Julius

Šiauliai,
1939-VI-20.

13. Savo gerajai kaimynei atminimui.

Nastutei – Reinholdas

Šiauliai,
1939.VI.13.

14. Prisiminimui

Nastutei – Joana

Šiauliai, Mok. Sem.
1939.VI.20.

15. Nastute!

Prisimink mane
iki paskutinės valandos.

Aldutė

Ir mane prisimink nors retkarčiais.¹

Išdykelė – Antutė

Šiauliai,
1937.X.8.

16. Atmink mane, Nastute,
ilgai ilgai.

Birutė

Šiauliai, 1937 m. spalio m. 25 d.

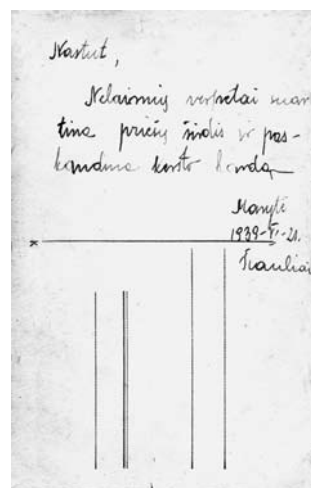
.....

1 Nuotraukoje abi merginos nusifotografavusios kartu.

17. Nastut,
Nelaimių verpetai suartina
priešų širdis ir paskandina
keršto kardą.

Marytė

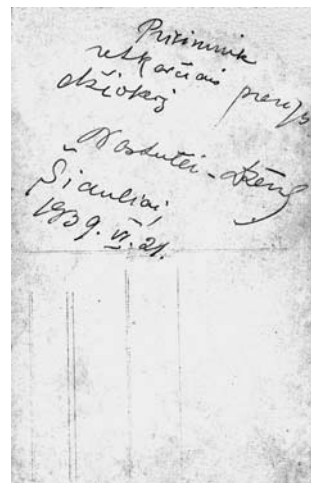
1939-VI-21
Šiauliai

18. Prisimink
retkarčiais prerijų
džiokerį.

Nastutei – [Parašas]

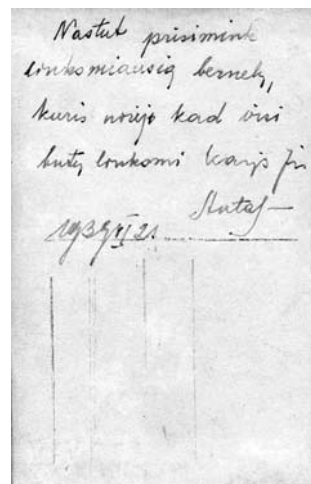
Šiauliai,
1939.VI.21.

19. Nastut, prisimink
linksmiausią bernelį,
kuris norėjo, kad visi
būtų linksmi kaip jis.

Anta[nas?]

1939.VI.21.

20. Nastute,
prisimink seminarijos laikus ir draugus.

Vladas

Šiauliai,
1939.VI.21.

21. Nastute, prisiminki seminarkos laikus,
mūs bendras keliones į ją
ir šį bendrakeleivį.

Anicetas

1939-VI-21, Šiauliai

22. Nastut,
prisimink mane tarp kitų draugų.

Milė

Šiauliai,
1939.VI.20.

23. Būk linksma kaip ir aš!

Mažytei Nastutei –
Olia

1939-VI-20
Šiauliai

24. „Ieškok prakilnaus žmogaus tarp tų, kuriuos pasaulis peikia.“
Tolstojus

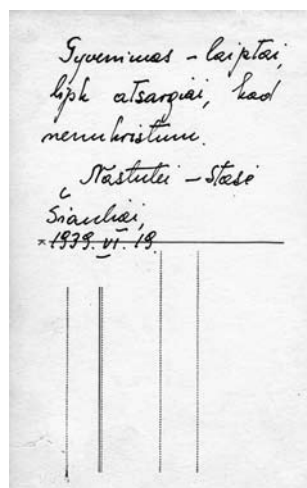
Nastutei – Petrutė

Šiauliai,
1939.VI.19.

25. Gyvenimas – laiptai,
lipk atsargiai, kad nenukristum.

Nastutei – Stasė

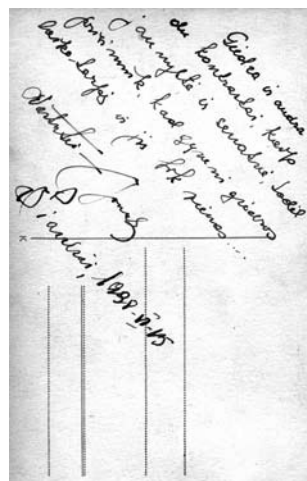
Šiauliai,
1939.VI.19.

26. Giedra ir audra –
du kontrastai, kaip
jaunystė ir senatvė,
todėl prisimink,
kad gyveni giedros laikotarpi,
ir jis tik vienas...

Nastutei – Jonas

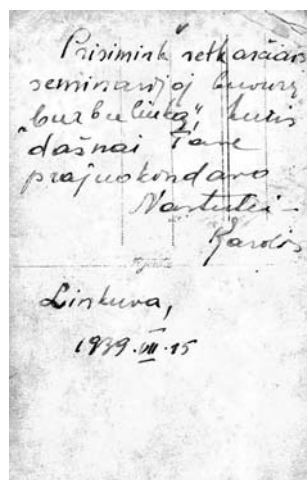
Šiauliai, 1939.VI.15.

27. Prisimink retkarčiais
seminarijoj buvusį
„burbuliuką“, kuris
dažnai Tave
prajuokindavo.

Nastutei –
Karolis

Linkuva,
1939.VII.15.

28. Nastutėle,
Seminarijos dienas palydėjus,
neužmiršk manęs.

Ada

Šiauliai, 1939-VI-21 d.

29. Ch. Morgenstern:
„Gera tam, kuris toks stiprus, jog žemę pajudina,
kuris viską pažįsta ir pavergia.
Ir vargas tam,
kuris nors vieną dieną užmiršo,
kaip labai jis priklauso nuo tamsiųjų galių,
kuris kovoja neatsargiai ir apsileidęs.“

Nastutei
Bronė K.

Šiauliai,
1939.VI.15.

30. Nastut,
prisimindama kitus,
prisimink ir mane.

Stasė

Šiauliai,
1939.VI.19.

31. Anė
Nastutei

1939-VI-10
Šiauliai

32. Prisiminimui Nastutei –
Birutė

Šiauliai, 1939 m. birželio 21 d.

36. Nastut,
gyvenimas gal nebus toks smagus ir nerūpestingas,
kaip kad mokinio metuos. Ir kada atsiminsi seminarijos laikus,
prisimink ir mane.

Ivasė

Šiauliai,
1939-VI-20.

37. Nastut,
prisimink pensionato laikus.

Anelė

Šiauliai,
1937.XII.14.

38. Nastutei,
prisiminti vienoj mokykloj praleistą laiką.

Bale

Šiauliai,
1939.VI.15.

39. Nors toli nukeliausi už kalnų aukštų,
tačiau prisimink ir mane nors retkarčiais iš „anų“ bei pensionato laikų.

Nastutei – Elina

Šiauliai,
1937.IX.27.

40. Ieškok grožio žmonių sielose, būsi laiminga.

Nastutei – Teklė

1939 m. birželio 21 d.
Šiauliai

Parengė *Rasa Kašėtienė (Senkutė)* ir
Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė